Ilona Vaškevičiūtė

Jakšto, Labdarių, Pamėnkalnio ir Vokiečių gatvių žvalgomieji tyrinėjimai

Planuojant tiesti šiluminių trasų įvadus į gyvenamuosius namus Jakšto g. 3, Labdarių g. 11, Pamėnkalnio g. 6 ir Vokiečių g. 16, buvo pradėti priešprojektiniai archeologiniai žvalgomieji tyrinėjimai. Tyrimų tikslai – kultūrinio sluoksnio horizontų, kultūros vertybės požymių turinčių objektų fiksacija ir įvertinimas. Jakšto gatvėje ištirtas 1 šurfas – 4 m^2 plotas, Labdarių gatvėje 4 šurfai – 16 m^2 plotas, Pamėnkalnio gatvėje 2 šurfai – 6,25 m^2 plotas, Vokiečių gatvėje 2 šurfai – 7 m^2 plotas.

Jakšto g. 3 nustatytas XX a. datuojamas technogeninio pobūdžio (šiluminės trasos ir komunikacijų tiesimo metu suformuotas) kultūrinis sluoksnis, kurio klodas siekė 70–80 cm. Šioje vietoje iki 1 m gylio kultūrinis sluoksnis nėra archeologiškai svarbus, jame surinkti XIX a. pabaigos (?) – XX a. pradžios radiniai yra pavieniai ir atsitiktiniai, kitokių archeologinių liekanų aptikta nebuvo.

Labdarių g. 11 tirtuose šurfuose nustatytas XX a. datuojamas technogeninio pobūdžio (šiluminės trasos ir komunikacijų tiesimo metu suformuotas) kultūrinis sluoksnis bei ankstesnio laikotarpio – XVI a. pabaigos (?) – XVII a. kultūrinio sluoksnio likučiai su to laikotarpio ir vėlesne (XVIII–XIX a.) keramika.

Šurfe 1 išskirtas tik vienas tamsus sluoksnis su plytų duženomis ir medžių bei žolės šaknimis. Jame 40–210 cm gylyje rasta keramikos šukių: pakraštėlis, sienelė ir dugnelis, puodai, degti oksidacinėje aplinkoje, vidus glazūruotas ruda ir žalia glazūra. Rastas ornamentuoto ir glazūruoto žalia glazūra plokš-

1 pav. Labdarių g. 11, šurfas 4. I. Vaškevičiūtės nuotr.

Fig. 1. Labdarių St. 11, test pit 4.

tinio koklio fragmentas, raudonos čerpės fragmentas ir sienos su dažytu tinku gabalas. Įžemis pasiektas 2,2 m gylyje

Šurfe 2 išskirti 3 stratigrafiniai sluoksniai. Įžemis pasiektas 2,6 m gylyje. Surinkta keramikos ir gyvūnų kaulų, karvės ragas. Radiniai pasklidę per visą gylį. Aptikta žalia glazūra dengtų ir ornamentuotų plokštinių koklių fragmentų, glazūruotų puodų šukių (glazūra tamsiai ir šviesiai ruda, puodai degti oksidacinėje ir redukcinėje aplinkoje), keraminės keptuvės kojelės su rankenėle dalis ir kojelė, puodo ąselė.

Šurfas 3 kastas iki įžemio, kuris pasiektas 2 m gylyje. Užfiksuotas vienas permaišytas sluoksnis su smėlio intarpais, augalų šaknimis, XX a. buitinėmis šiukšlėmis bei statybinėmis atliekomis. 0,8–2 m gylyje rasta ir keramikos šukių (keramika juodoji, degta oksidaciniu ir redukciniu būdu, glazūruota), žaliai glazūruotų ir ornamentuotų plokštinių koklių bei čerpės fragmentų.

Šurfe 4 27 cm gylyje atsidengė lauko akmenų grindinys, kurio beveik viduryje – iš didesnių akmenų suformuotas latakas (1 pav.). Grindinio akmenys 12x10x8 cm; 13x9x7 cm; 14x10x9 cm; 11x7x6 cm ir panašaus dydžio. Didesnieji, formuojantys lataką – 23x24x 22 cm; 21x22 x20 cm; 22x23x20 cm ir panašaus dydžio. Po grindiniu užfiksuoti 6 sluoksniai. 0,8–1,1 m gylyje tamsios žemės sluoksnyje rasta gyvūnų kaulų, keramikos (puodai degti oksidaciniu būdu, glazūruoti žalia ir tamsiai ruda glazūra). Įžemis pasiektas 1,3–1,4 m gylyje.

Pamėnkalnio g. 6 kastuose šurfuose nustatytas XX a. datuojamas technogeninio pobūdžio (šiluminės trasos ir komunikacijų tiesimo metu suformuotas) kultūrinis sluoksnis. ***Šurfe 1*** užfiksuoti ir ankstesnio laikotarpio

2 pav. Pamėnkalnio g. 6, šurfas 2. I. Vaškevičiūtės nuotr.
Fig. 2. Pamėnkalnio St. 6, test pit 2.

apardyti sluoksniai. Iš viso čia išskirti 8 horizontai, įžemis pasiektas 1,8 m gylyje. 1,4–1,7 m gylyje esančiuose sluoksniuose rasta buitinės keramikos žiestų puodų, degtų oksidacinėje ir redukcinėje aplinkoje, šukių, karnizinio koklio fragmentas.

Šurfe 2 galima išskirti 6 horizontus (2 pav.). Tamsios žemės kultūriniame sluoksnyje, kurio gylis nuo 70 cm iki 1,5 m, rasta kapotų gyvūnų kaulų ir žiestų puodų, degtų oksidacinėje aplinkoje, 2 šukės – pakraštėlis ir sienelė, čerpės fragmentas ir stiklo indo dugnelis. Galima konstatuoti, jog šioje vietoje kultūrinis sluoksnis iki 1,8–2 m gylio, jame surinkti XVIII–XX a. pradžios radiniai yra pavieniai ir atsitiktiniai, kitokių archeologinių liekanų aptikta nebuvo.

3 pav. Vokiečių g. 16, šurfas 1. I. Vaškevičiūtės nuotr.
Fig. 3. Vokiečių St. 16, test pit 1.

4 pav. Vokiečių g. 16, šurfas 2. I. Vaškevičiūtės nuotr.
Fig. 4. Vokiečių St. 16, test pit 2.

Vokiečių g. 16 kastuose šurfuose nustatytas XX a. datuojamas technogeninio pobūdžio (šiluminės trasos ir komunikacijų tiesimo metu suformuotas) kultūrinis sluoksnis. ***Šurfe 1*** aptiktas suardytas vertingas kultūrinis sluoksnis (3 pav.) su XVI a. pabaigos / XVII–XIX a. pavieniais radiniais – oksidaciniu ir redukciniu būdu degtos keramikos šukėmis bei koklių fragmentais. Kokliai plokštiniai, puošti geometriniu ornamentu, glazūruoti žalia glazūra, taip pat vazoniniai, glazūruoti žalia glazūra ir be jos. Šis sluoksnis suardytas kasant ankstesnę trasą. 80 cm gylyje beveik per visą šurfo plotą atsidengė šiluminę trasą dengianti betoninė plokštė. Tolesnis šurfo tyrimas neįmanomas.

Šurfe 2 apatinė sluoksnio riba dėl didelio gylio nebuvo pasiekta (4 pav.). Galima konstatuoti, jog šioje vietoje kultūrinis sluoksnis iki 2,3 m gylio yra suardytas, jame rasta pavienių XVII–XIX / XX a. pradžios radinių: gyvūnų kaulų, raudonų čerpių duženų, vazoninių koklių, puodų, degtų redukciniu ir oksidaciniu būdu, šukių. 1,3 m gylyje atsidengė betoninė plokštė, dengianti dalį šurfo. Perkastoje žemėje buvo didelių lauko riedulių.

The field evaluation on Jakšto, Labdarių, Pamėnkalnio and Vokiečių Streets

An evaluation was conducted prior to laying underground heating line connections to the residential homes at Jakšto St. 3, Labdarių St. 11, Pamėnkalnio St. 6 and Vokiečių St. 16. Nine test pits (a total of 35.25 m^2) were excavated on these streets.

A late 19th – early 20th-century cultural layer was found on Jakšto Street. The one on Labdarių Street was 1.2–2.6 m thick (Fig. 1) and contained disturbed 16th–17th-century horizons and 18th–20th-century ceramics. The 1.8 m thick cultural layer on Pamėnkalnio Street (Fig. 2) contained isolated 18th – early 20th -century isolated finds. A destroyed valuable cultural layer with late 16th/17th–19th-century isolated finds was found in test pit 1 on Vokiečių Street (Fig. 3). The boundary of the bottom horizon was not reached in test

pit 2 (Fig. 4) due to its great depth. It is possible to state that the cultural layer at this site has been destroyed to a depth of 2.30 m and contains isolated 17th–19th / early 20th-century finds.

Manvydas Vitkūnas

Žvalgomieji tyrimai Ligoninės gatvėje 3

2010 m. gruodžio mėnesį atlikti archeologiniai žvalgomieji tyrimai Vilniaus senamiesčio su priemiesčiais teritorijoje (UK 25504), sklype Ligoninės g. 3. Darbai vyko sklype stovinčių, į vieną bloką sujungtų trijų garažų, kuriuos ketinama pertvarkyti į gyvenamąsias patalpas, viduje. Pirminis žvalgomųjų tyrimų tikslas – užfiksuoti ir įvertinti atidengtų kultūrinio sluoksnio horizontų stratigrafiją, jų susiformavimo aplinkybes ir chronologiją, nustatyti kultūrinio sluoksnio vertę ir chronologiją bei pateikti paveldosaugines išvadas dėl tolesnių tyrimų.

Istorikės Indrės Baliulytės duomenimis, sklypas Ligoninės g. 3 Vilniuje patenka į 349 posesijos ribas. Istoriniai duomenys, iš dalies ir 1808 m. planas rodo, kad šioje posesijoje egzistavo perimetrinis užstatymas. Žinoma, kad jau XVIII a. pradžioje čia stovėjo mūrinis namas, priklausęs vyskupo jurisdikcijai. Duomenų apie senesnį užstatymą nėra. Sklypo P riba ir archeologinių žvalgomųjų tyrimų vieta šliejasi prie XVI a. statytos miesto gynybinės sienos.

1978–1983 m. įvairiuose sklypuose Ligoninės gatvėje atliekant archeologinius tyrimus, fiksuoti chronologiškai XV a. siekiantys kultūrinio sluoksnio horizontai (1978 m. S. Patkauskas, žr. *LIIR,* f. 1, b. 643; 1979 m. A. Jankauskas, žr. *LIIR,* f. 1, b. 719; 1979 m. S. Patkauskas, žr. *LIIR,* f. 1, b. 857; 1981 m. I. Jučienė, žr. *LIIR,* f. 1, b. 885; 1983 m. R. Sprainaitis, žr. *LIIR,* f. 1, b. 1448). Sklype Ligoninės g. 7 tyrimai vykdyti 2000 m. (A. Vaicekauskas; žr. *ATL 2000 metais,* V., 2002, p. 177–178). Ištyrus 33,8 m² plotą aptiktas iki 2,5 m storio kultūrinis sluoksnis, susiformavęs XVI a. II pusėje – XX a. Tai leidžia manyti, kad sklype užstatymas prasidėjo pastačius gynybinę sieną.

2010 m. sklype Ligoninės g. 3, čia stovinčių garažų viduje buvo iškasti 2 šurfai. Bendras ištirtas plotas – 7,8 m².

Šurfas 1 1,3x2 m dydžio, jame fiksuotas 2,1 m storio dešimties horizontų kultūrinis sluoksnis. Šurfo P dalyje po garažo grindimis

1 pav. Mūro siena, atidengta šurfo 1 P sienelėje. Ž. Kazakevičiaus nuotr.

Fig. 1. The masonry wall unearthed in the S wall of test pit 1.